

Polský kosmonaut, který přežil volyňský masakr: “Ukrajínští nacionalisté jsou horší než Němci”

infokuryr.cz/n/2022/09/20/polsky-kosmonaut-ktery-prezil-volynsky-masakr-ukrajinsti-nacionaliste-jsou-horsi-nez-nemci

kuryr

20. září 2022

Mirosław Hermaszewski (na snímku), jediný polský kosmonaut, se narodil 15. září 1941 v Lipnikách na Volyni. V březnu 1943 jako zázrakem přežil masakr, při němž ukrajínští nacionalisté zavraždili 19 jeho příbuzných.

Propagandisté z Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN*) ve 30. a 40. letech 20. století a jejich současní stoupenci v ukrajinské vládě prezentují volyňské Poláky jako jakési “kolonisty”, kteří přišli do regionu s druhou Polsko-litevskou republikou po pozemkových reformách Józefa Piłsudského. Ale i když “zapomeneme”, že Piłsudski dostal Volyň na základě smlouvy s Petljurou, nelze se vyhnout skutečnosti, že Poláci zde žili po staletí.

Pravdou je, že se dostali na Volyň různými způsoby.

Například – zakladatel volyňské větve rodu Hermaszewských Vincent se narodil v roce 1808 v Mazovsku. Za účast v “listopadovém povstání” proti Rusku (1830-1831) byl vyhoštěn na Sibiř, po návratu

se usadil nejprve v Malinsku a poté ve vesnici Žirnoje u Berezného (dnes Rovenská oblast). Vincent se zde oženil s Wilhelminou Lisieckou a rodina měla devět dětí, jejichž potomci měli také mnoho dětí. Brzy se příjmení Hermaszewski stalo zcela běžným ve městech a vesnicích v okolí Berezného, Malinska a Kostopolu. Většinou se zabývali zemědělstvím.

I když ani nejbohatší Hermaszewští nebyli statkáři, jak uvádí ruská Wikipedie, rozhodně patřili k místní polské elitě.

Dědeček budoucího kosmonauta – Sylvestr Hermaszewski – byl blízkým přítelem místního magnáta hraběte Emanuela Malinského a procestoval s ním půl světa. Je pozoruhodné, že hrabě měl na svém panství nejen nejnovější značky automobilů, ale také vlastní letadlo Farman, jediné na celé Volyni.

Sylvester Hermaszewski měl dvanáct dětí, z toho sedm synů. Jeden z nich, Antonín, se prosadil jako jeden z hlavních propagátorů “jagellonské myšlenky”, tj. mírové koexistence Poláků a Ukrajinců v regionu.

V letech 1929-1936 byl Antonín Hermaszewski šéfredaktorem dvojjazyčného časopisu “Młoda Wieś – Mladá vesnice” a úzce spolupracoval s volyňským vojvodou Henrykem Józefskim, který v té době realizoval svůj “volyňský program”.

V březnu 1941 byl zatčen NKVD a převezen z Rovna do Lubjanky, odkud byl v létě téhož roku propuštěn po Stalinově rozhodnutí vytvořit v SSSR polskou armádu. Došel s Andersovou armádou až do Berlína, následně pobýval v Londýně, kde se stal jedním ze zakladatelů Polsko-ukrajinské společnosti a až do své smrti v roce 1980 pracoval jako recenzent ukrajinského tisku pro polskou emigraci.

Nejmladší Antonínův bratr Roman zůstal věrný povolání svých předků, byl rolník. Ve vesnici Lipniki nad řekou Sluč, nedaleko Berezného, měl asi 25 hektarů půdy, osetých hlavně pšenicí. Roman

Hermaszewski a jeho žena Kamila Bielawska si žili docela dobře, měli velký nový dům a traktor, což byla na Volyni vzácnost. V rodině bylo sedm dětí a vnoučata přinášela potěšení dědečkovi Sylvestrovi, který žil s rodinou svého nejmladšího syna a zabýval se včelařstvím.

Nejmladší z rodiny byl Miroslav, který se narodil 15. září 1941, už za německé okupace.

V zapadlé polské vesničce Lipniki však zpočátku změnu vlády vůbec nepocítili – stejně jako v září 1939, kdy se region stal součástí Sovětského svazu. V únoru 1943, po první masové vraždě pokojných Poláků ve vesnici Parośla Pierwsza, zabitých příslušníky Ukrajinské povstalecké armády (UPA*), se však začaly šířit znepokojivé zvěsti po celé Volyni.

V Lipnikách byla zorganizována jednotka domobrany o 21 mužích, zpočátku vyzbrojená jen holemi a vidlemi. Teprve po několika týdnech se jim podařilo získat tucet pušek a jeden samopal.

V noci z 18. na 19. března objevila polská hlídka přímo na ulici v obci průzkumnou skupinu UPA, kterou tvořili tři ozbrojení muži. Došlo k přestřelce, dva z nezvaných hostů uprchli a třetí, Alexandr Malyško, byl zadržen. Ukázalo se, že byl nejen bojovníkem UPA*, ale také dezertérem z německé pomocné policie. Poláci ho předali německým četníkům v Berezném, kteří dezertéra oběsili.

Poté se začali v sousedních ukrajinských vesnicích objevovat agitátoři UPA*, kteří vyzývali k “pomstě na Polácích” a rozdávali rolníkům střelné zbraně a munici.

V noci z 25. na 26. března 1943 byly Lipniki obklíčeny oddílem UPA* pod velením Ivana Litvinčuka (“Dubového”).

Piotr Zając, prokurátor polského Institutu národní paměti, a Grzegorz Motyka, známý polský historik, se domnívají, že o zahájení volyňského masakru rozhodl Ivan Litvinčuk / velitel jednotek UPA na severovýchodní Volyni – pozn. překl./ spolu

s Dimitryjem Kljačivským /přezdívka Klym Savur, vedl volyňskou OUN-B – pozn. překl./ a Vasilem Ivachovem /vojenský úředník OUN-B – pozn. překl./. Navíc to byly právě jednotky, podřízené Litvinčukovi, které jako první zahájily vyhlazování pokojných Poláků v regionu. Konkrétně v dubnu 1943 se Litvinčuk osobně podílel na vyvraždění 500 až 800 lidí v polské obci Janowa Dolina.

Lipniki byly nejprve ostřelovány zápalnými střelami z kulometu umístěného na větrném mlýně nedaleko obce. Poté s výkřiky “Smrt Polákům!” a “Řežte Lechy!” vtrhly do vesnice kolony bojovníků UPA* se střelnými zbraněmi a také skupiny rolníků ze sousedních ukrajinských vesnic, které začaly systematicky zapalovat domy a hospodářská stavení. V Lipnikách tehdy žilo celkem téměř 700 lidí – kromě stálých obyvatel zde byli i uprchlíci z jiných polských vesnic a deset Židů, které Poláci ukryli.

Protože lidé útok očekávali, spali oblečení a předem si sbalili věci. Jakmile se začalo střílet, utíkali pryč a pod ochranou domobrany se podařilo uprchnout skoro pět stům lipnických občanů, kteří se uchýlili do Žirna a Berezného. Asi stovka Poláků, kteří se ukryli v odvodňovacím příkopu, byla obklíčena a pobita chladnými zbraněmi a zemědělskými nástroji. Několik desítek Poláků bylo zastřeleno ve svých domech a na dvorech, celkem bylo v Lipnikách zabito 182 lidí, z toho 4 Židé.

Po ústupu UPA* se přeživší Poláci vrátili do vypálené vesnice, posbírali těla mrtvých a pohřbili je v hromadném hrobě poblíž budovy Lidového domu. Zranění byli převezeni do nemocnice v Berezném, někteří tam zemřeli. Mimochodem, velká část uprchlíků z Lipnik byla později odvezena na nucené práce do Německa. Po válce byly ostatky obětí masakru převezeny z masového hrobu v Lipnikách na pravoslavný hřbitov v Bielce a některé z nich byly pohřbeny v Berezném.

Toho dne zahynulo 18 členů rodin Hermaszewských a Bielawských, včetně 90letého Sylvestra Hermaszewského. Rok a půl starý Miroslav však dokázal přežít. Takto sám vyprávěl o událostech, které se dozvěděl od své matky a také od svého rovněž přeživšího staršího bratra Vladislava, kterému bylo v té době 15 let.

“Když začal masakr, otec řekl matce, aby mě vzala s sebou a utekla do noci, zatímco on sám běžel s puškou bránit vesnici. Matku dohnal jeden z banditů a zblízka ji střelil do hlavy. Kulka jí sklouzla po lebce a matka upadla na poli do bezvědomí. Zůstala ležet a já jsem se skutálel do zmrzlé brázdy. Když se matka probudila, byla v šoku. Zapomněla na mě, a nějak se dobelhala do sousední vesnice. Tam ji známé Ukrajinky obvázaly, nakrmily a ukryly. Když zjistila, že ztratila dítě, chtěla mne hledat, ale nepustily ji ven – bylo to příliš nebezpečné. Ráno mě našel na poli otec, byl jsem napůl zmrzlý. Podojil zbloudilou krávu a vykoupal mě na popelišti v teplém mléce. Tak mě zachránil.”

Roman Hermaszewski se však zachránit nedokázal. Poslechněme si opět jeho syna.

“Utekli jsme do sousední vesnice. V létě chodili otec a dva matčini bratři na náš pozemek nakosit trošku trávy. Z pšeničného pole na ně vystřelil upovec /banderovec/ a zasáhl otce do oblasti srdce. O několik dní později v nemocnici v Berezném zemřel. Stali jsme se polovičními sirotky,” řekl polským novinářům Miroslaw Hermaszewski.

Za zmínku stojí, že všem jeho sourozencům se podařilo z masakru v Lipnikách uniknout.

V roce 1945 odešli přeživší členové rodiny Hermaszewských, stejně jako téměř 800 000 Poláků na Volyni a v Haliči, do Polska. Kamila Hermaszewska a jejich sedm dětí přijelo nákladním vlakem do města Wołów severně od Vratislavi. Několik dní bydlela rodina přímo na nádraží, později dostala od úřadů malý byt na okraji města. I

v těchto startovních podmínkách, téměř bez peněz, Kamila Hermaszewska nezhálela. Tři z jejích synů se stali vojenskými piloty, jeden plukovníkem a dva generály polského letectva. Mezi ně patří i první a dosud jediný polský kosmonaut Miroslaw Hermaszewski, který nikdy nezapomněl na čin své matky, která ho zachránila před banderovci.

“Během mého letu do vesmíru proběhl rádiový rozhovor s mou matkou. Když řekla, že jsem hrdina, přerušil jsem ji a opravil: “Mami, ty jsi hrdinka!” – Hermaszewski později vzpomínal: „Tento rozhovor byl odvysílán pouze jednou. Když si pak někdo na Hlavním politickém oddělení polské armády uvědomil, o co jde, byl tento fragment vždy vystřižen...”.

Po osmidenním letu do vesmíru v létě 1978 navštívil Miroslaw Hermaszewski s manželkou a dcerou místo, kde se narodil. Ukázalo se, že hřbitov v Berezném je opuštěný a otcův hrob nenašel. Na místo, kde se dříve nacházela vesnice Lipniki, se dalo dojet pouze nákladním autem. Bylo to obyčejné pole a mohyla, která byla v roce 1945 navršena na místě někdejšího hromadného hrobu 182 lidí, byla už dávno srovnána se zemí, protože překážela zemědělským pracím. “Udělal se mi z toho nevolno!” – řekl později novinářům.

Jediný polský kosmonaut často vzpomíná i na své pocity při přeletu nad Volyní na palubě sovětské orbitální stanice Saljut 6: ” Tak nějak uvnitř jsem JIM říkal – podívejte se, kdo jsem a kde jsem. Chtěli jste mě poslat do nebe jako andílka – ale já se tam dostal na jiných křídlech!” V té době si však ani nedokázal představit, že se na nezávislé Ukrajině stanou vrazi jeho příbuzných národními hrdiny.

“Jsem znepokojen postojem ukrajinských úřadů k OUN-UPA... Válka je hrozná věc, ale každá válka má své civilizované způsoby vedení boje. Beru v úvahu, že druhá světová válka předvedla řadu příkladů, kdy se lidé od těchto zásad odchýlili.

Ukrajínští nacionalisté se však chovali pod všechny standardy, mnohem hůře než Němci. Prokázali bezprecedentní brutalitu v masovém měřítku, protože my [mírumilovní Poláci] jsme pro ně nepředstavovali žádnou fyzickou hrozbu. Byli jsme nebezpeční jen kvůli své polské národnosti. Zemřel můj devadesátiletý dědeček a několikaměsíční bratranec. Lidé byli brutálně zabíjeni ve snaze způsobit jim co největší utrpení...

Lze takové lidi nazývat vojáky? Jsou to bandité a je ostudné, že se jim staví pomníky, stejně jako těm, kteří skutečně bojovali proti Němcům! – řekl generál Hermaszewski v roce 2008. – Nemám žádné předsudky vůči Ukrajincům. Mám mezi nimi mnoho přátel, včetně kosmonautů. Znepokojuje mě však tendence rehabilitovat “hrdiny” OUN*-UPA*.

Tato slova zazněla poté, co byl v lednu 2007 na místě smrti Ivana Litvinčuka v boji s jednotkou MGB u vesnice Zoločivka na Volyni postaven pomník “hrdinům Ukrajiny”.

Samozřejmě, před několika lety byly na Volyni postaveny i jiné pomníky.

Dne 23. června 2013 bylo z iniciativy starosty města Wołów Dariusze Chmuryho, za podpory starosty z města Berežne Oleksandra Pylypaka, slavnostně zpřístupněno v Parku kultury a oddechu v Berežném lapidárium – pamětní deska na místě bývalého polského hřbitova (který zde byl od roku 1765 až do sovětských dob a kde byl pohřben Roman Hermaszewski). Na lapidáriu je nápis v ukrajinštině a polštině: “Nezapomeneme na naše příbuzné. Zůstanou v našich srdcích a paměti. Krajané” a na jeho odhalení přijel do Berežného nejen polský konzul z Lucka, ale také generál Hermaszewski.

Mnozí v Polsku i na Ukrajině tehdy očekávali, že to bude další krok k polsko-ukrajinskému usmíření.

Na Ukrajině však došlo k “Majdanu”, po němž byl v roce 2015 přijat zákon o glorifikaci OUN*-UPA*. A v srpnu 2019 rada obce Zoločiv jednomyslně rozhodla, že střední škola v obci ponese jméno “posledního velitele UPA*-Sever” Ivana Litvinčuka.

Miroslav Hermaszewski už nikdy Ukrajinu nenavštívil a vřelých slov na adresu Ukrajinců je v jeho veřejných projevech stále méně. Polský kosmonaut však při každé příležitosti říká, že jeho otce a příbuzné zabili bojovníci OUN*-UPA*.

** organizace zakázaná v Ruské federaci*

*Autor: Oleg Chavič, zdroj: UKRAJINA.RU, 11:06,
15. 09. 2022, z ruštiny přeložila: PhDr. Jana Görčošová*

Čtěte zde: Pravomocně odsouzený Tomáš Jarolím na kandidátce SPD

Sdílet: